

lelassult folyamatának is új lendületet ad, a jövőbeli kiadványokhoz pedig magasra helyezett mércéül szolgál.

BÁRTH M. JÁNOS
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

**PESTI JÁNOS, Hosszúhetény nyelvi kincseiről.
Névtani és dialektológiai tanulmányok**

Hosszúhetényi Honismereti Füzetek 7. Nemes János Általános Művelődési Központ,
Hosszúhetény, 2014. 164 lap

PESTI JÁNOS tanulmánykötetét a sorozatszerkesztő PAPP JÁNOSnak a szerző munkásságát áttekintő ajánlása vezeti be (5–6). Az ezt követő szerzői bevezetőből (7–8) az is kiderül, hogy a kiadvány két jubileumhoz is kapcsolódik: 75 éve jelent meg a vidék néphagyományaival foglalkozó munka BERCZE NAGY JÁNOS szerkesztésében – így időszerrév is vált ennek a témakörnek a modern szempontok szerinti vizsgálata –, illetve 2015-ben ünnepli Hosszúhetény fennállásának 1000. évfordulóját.

A szerző a vizsgáldást a *Hetény* név etimológiájának felvázolásával kezdi (9–13). Először a négy Hetény nevű településről szól majd *Hosszúhetény* nevének lehetséges etimológiáját tárgyalja részletesebben.

A következő, kötetbeli írás a *Mons Ferrus* (**Vas-hegy*), *Vasas*, *Zselic*, *Mecsek* és *Zengő* helynevek keletkezési körülményeit vizsgálja (15–23), összefüggéseket keresve közöttük létrejöttük időrendje, motivációjuk és jelentésbeli kapcsolataik szerint. (Megjegyzem, a nem helybéli olvasók helyzetét megkönnyítené, ha nemcsak később, hanem már a tanulmány elején fény derülne arra, hogy e helynevek miképpen kapcsolódnak Hosszúhetényhez.)

Hangutánzással, illetve hangfestéssel keletkezett neveket mutat be a következő fejezet: *Zengő*, *Dobogó*, *Pengő-kő* (25–29). A *Zengő* névnek nemcsak a keletkezését, hanem a beszélt nyelvi változatait (*Zenge* és *Zönge*) is ismerteti a szerző, sőt a címben nem szereplő *Csörge* nevet is elemzi.

Újabb írás tárgyalja Hosszúhetény és az Ormánság kapcsolatát a különböző népmozgalmakkal (elvándorlásokkal, betelepedésekkel) (31–38). Az Ormánságban talált hetényi adatok alapján feltételezhető, hogy a két vidék népessége között szoros kapcsolat állt fenn. E kapcsolatot a szerző nyelvi azonosságokkal is bizonyítja, regionális tájszótárak alapján.

A Hosszúhetény helyneveiről szóló gyűjtemények bemutatása is helyet kap egy összefoglaló jellegű fejezetben (39–46). Ehhez kapcsolódik Hosszúhetény helyneveinek névtani és helytörténeti elemzése (47–65). Először a belterületi, majd a külterületi nevek névtani sajátosságai kerülnek sorra. Az utóbbiakat 11 különböző, témakörök szerinti csoportban tárgyalja a szerző (természetföldrajz, állatvilág, növénynevek, mezőgazdasági művelés, az állattartás emléke, erdőgazdálkodás, ipartörténeti vonatkozások, személyek neve és történelmi eseményekre utalás, elnéptelenedett helységek névemlékei, a helynevek morfológiai sajátosságai, valamint Hosszúhetény német helynevei).

A Hosszúhetény személyneveiről szóló fejezet (67–80) a 10. századtól kezdi az áttekintést. Szól az egy- és kételemű nevekről, majd a ragadványnevekre is kitér. A névadás indítékainak tárgyalása 31 kategóriában történik; többek közt ősről, családnévből és keresztnévből, családnév szinonimájával, anyós családnévéről, férj keresztnévéről, foglalkozásról, munkafolyamatról, tulajdonságról, beszédmódról, szenvedélyről stb. Ezek átláthatósága érdekében talán érdekesebb lett volna pontokba szedni a különböző típusokat.

A kiadvány egy jelentősebb része a Baranya megyei néphagyományok című munka alapján hosszúhetényi folklórszövegeket mutat be (81–117), részletes adatolással, melyet e szövegek nyelvjárási sajátosságainak az elemzése követ (119–129). A vizsgálat az 1934–1936 közötti szövegekre terjed ki, áttekintve a hangtani, alaktani, szókincsbeli sajátosságokat és az állandósult szókapcsolatokat. A szövegek után a népdalok is sorra kerülnek a nyelvi, prozódiai, nyelvjárási sajátosságok szempontjából (131–150).

A kötet az eredmények összegzése után (151–153) egy német, illetve angol nyelvű összefoglalóval, valamint a könyvben szereplő idegen szavak és nyelvészeti kifejezések magyarozatával zárul.

PESTI JÁNOS a nyelvi kincseket sokoldalúan bemutató munkát adott közre, melynek révén olyan kiadvány született Hosszúhetény főbb nyelvjárási sajátosságairól és névanyagáról, mely új, összetett megközelítésből világít rá a nyelvi, nyelvjárási értékekre.

DEMJÉN IZABELLA

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

ERDÉLYI ERZSÉBET, Kincsvadászat Nagykőrösön.

Helyneveink nyomában

OniPrint, Nagykőrös, 2014. 189 lap

1. „Ki ne örülne, ha kincstre lelne? [...] Mesebeli kincs pedig nincs. Csak a mesében. Van helyette valóságos: százsámra hever az utcákon, erdőben, mezőn, szántóföldeken. Ezek a nagykőrösi helynevek. Ne legyünk restek lehajolni értük, leporolni őket, kifényesíteni, visszaadni régi patinájukat, mert mi leszünk gazdagabbak általuk!” – írja ERDÉLYI ERZSÉBET legújabb könyve *Beköszöntőjében* (7). Az egykori és a mai nagykőrösi helynevek legjobb ismerője ezúttal büszkén vállalt lokálpatrióta indítással vezeti végig az olvasót a szeretett város, Nagykőrös kül- és belterületén úgy, hogy a helynévtörténeti adatok, történelmi tények, helybéli legendák mind kincsekként tárulnak elének.

A szerző már régóta foglalkozik a helynévkutatás elméleti és gyakorlati kérdéseivel (az e tárgykörben megjelent írásainak felsorolásától nyugodtan eltekinthetünk, hiszen a most ismerttetett kötet végén a bőséges szakirodalmi hivatkozás tételei között ezeket is megtaláljuk). E kérdések között mindig különös figyelmet kaptak a nagykőrösi kötődésűek. Ez az érdeklődés elvezetett a város történeti múltjának, nyelvi és földrajzi sajátosságainak az egyre mélyebb megismeréséhez, amelynek szerves részét alkotják a szerteágazó irodalomtörténeti és szépirodalmi vonatkozások is. Ebből a rendkívül gazdag anyagból építkezik a névtudomány eredményeit és az ismeretterjesztés legszerencsésebb